

Kees Stoop – Alles stroomt

Rijksmuseum Twenthe, Enschede (17 mei – 1 september 2024)

Het is midwinter als ik mij over het werk van Kees Stoop buig. Afbeeldingen van tekeningen, schilderijen en beelden glijden onder mijn ogen voorbij. Het is een veelzijdig oeuvre dat Kees Stoop maakte maar het is meteen duidelijk dat tekenen zijn voorkeur had. Het waren ook zijn tekeningen die hem tot een kunstenaar maakte met een trouwe schare bewonderaars waaronder verzamelaars en conservatoren. Ondanks zijn onbekendheid bij een groter publiek bevindt zijn werk zich dan ook in vele collecties in Nederland zoals het Rijksprentenkabinet en Museum Helmantel. Het is deze populariteit die Kees Stoop de vrijheid gaf zich geheel over te geven aan zijn tekenen. Exponeren deed hij liever niet en praten over zijn werk ook niet: het is wat het is, zei hij.

Aan de voet van de Holterberg tekende hij tekening na tekening. Het zijn vooral deze tekeningen die ik nu bekijk en bewonder. Landschappen, tuinen en begraafplaatsen, botanische werken en werken waarbij teksten centraal staan. Bij een van deze tekeningen houd ik stil. De Dood, heet deze. Het is een intrigerend werk, dichtregels met daaromheen zwarte vogels in diverse staat van ontbinding. Het doet mij in eerste instantie denken aan een soort grimmig getijdenboek. Ik lees de dichtregels. Gerrit Achterberg. Even later ben ik verdiept in het werk van deze dichter. Het is niet één gedicht van Achterberg, ontdek ik, maar meerdere. Gedichten over de dood, over wanhoop en verlangen, over vergankelijkheid vooral.

Ik kijk naar de zwarte vogels op het papier en dan is het toch een heel andere dichtregel die zich aan mij opdringt, een regel uit het beroemde gedicht *The Raven* van E.A. Poe: 'And his eyes have all the seeming of a demon's that is dreaming'. Zoals zovelen van Kees Stoops generatie bracht de oorlog hem wonden toe die nooit meer goed zouden helen, en met die wonden werden demonen geboren die hem keer op keer bezochten. Dit werk lijkt een worsteling te zijn tussen afweer en acceptatie. De woorden van Achterberg voelen bijna als een bezwering. Het zijn gedichten als deze, van Achterberg maar ook van de Portugese Fernando Pessoa en de liederen van Schubert die Kees Stoop houvast gaven, troost brachten en veerkracht schonken.

Veel van zijn werken geven blijk van grote ingekeerdheid, een hang naar beslotenheid ook, maar dit wordt gecontrasteerd door werk waar de ruimte verbeeld wordt: weidse landschappen, golvende heidevelden en uitgestrekte akkers onder hoge luchten. Ook hier soms zwarte vogels maar dan omhoogvliegend, de ruimte zoekend. Een van deze werken laat het landschap in verschillende lagen zien: Vanuit een hoog standpunt kijk ik over het golvend gras, over de in blad staande bomen naar een verre horizon onder een hoge lucht. Lucht en leegte!

Steeds weer tekende Kees Stoop zijn landschappen, zijn tuin, de begraafplaats even verderop, vogels (dood en levend) en de beslotenheid van de bossen. Talloze keren alsof hij zo het verstrijken van de tijd en de vergankelijkheid van alles wilde vastleggen, een vergankelijkheid die uiteindelijk onherroepelijk was. 'Alles stroomt', wist hij, 'niets blijft hetzelfde'. Het waren woorden die grote betekenis voor hem hadden en al tekenend trachtte

Kees Stoop deze woorden te accepteren. 'Wanneer de lente komt,' dichtte Stoops favoriete dichter Pessoa, 'en als ik dan al dood ben | zullen de bloemen net zo bloeien | en de bomen zullen niet minder groen zijn dan het vorig voorjaar. | De werkelijkheid heeft mij niet nodig.' Een onweerlegbare waarheid. Kees Stoop is gestorven maar steeds keert de lente terug, bloeien de bloemen en worden de bomen weer groen. En de wereld zoals hij die zag, bestaat op papier nog steeds.

Doreen Flierman
Curator 'Kees Stoop – Alles Stroomt'
Februari 2024

Kees Stoop, De Dood (gedichten Gerrit Achterberg), z.j., pen en inkt op papier, Museum Helmantel

Kees Stoop, Buitenhuis met muur en geboomte, z.j., houtskool op papier, Museum Helmantel

Kees Stoop, Zonder titel, z.j., conté en krijt op papier, Collectie Rijksmuseum Twenthe